

نقد دیدگاه فمینیست درباره نقش و جایگاه زن در اجتماع با تأکید بر اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای

فاطمه راسخی کازرونی^۱

چکیده

فمینیست به معنای جنبش برابری زن و مرد است و تفکری است که ظاهراً خواهان دفاع از حقوق زنان در زمینه‌های مادری و همسری، سقط‌جنین، اشتغال آنان در جامعه و ... می‌باشد. لذا در این مقاله که با روش توصیفی است و اطلاعات آن به طریق کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است، قصد شده است ابتدا به معنای فمینیست پرداخته شود و سپس به زمینه‌هایی که فمینیست درخواست برابری زن و مرد دارد اشاره شود و سپس به نظریه رهبری در مورد حقوق زنان در اسلام پرداخته شود. نتایج این مقاله نشان داد که فمینیست ظاهراً مدعی برابری زن و مرد هستند اما درواقع این دین عادلانه اسلام است که حقوق برابری برای زن و مرد قائل شده است و به زن برتری و عزت داده است.

کلید واژگان

جایگاه، زن، فمینیست

۱ - طلبه سطح ۲، مرکز آموزش های غیر حضوری rasekhifateme@1383@gmail.com

مقدمه

یکی از موضوعاتی که ذهن انسان را به خود درگیر کرده است مسئله فمینیست است چراکه باوجود پیشرفت علم، بعضی افراد فکر می‌کنند اندیشه فمینیست یک اندیشه عالی است و خواهان برابری زن و مرد است درحالی‌که درواقع این‌طور نیست هدف از این مقاله پاسخ به سؤالات پیرامون این موضوع است که به‌اختصار به آن‌ها پرداخته‌شده است که آیا دین اسلام مانع فعالیت‌های زنان در اجتماع هست؟ آیا اسلام وظیفه زن را صرفاً خانه‌داری می‌داند؟ و ...

در مورد این موضوع مقاله‌هایی نوشته‌شده است ازجمله آن‌ها عبارت هستند از: مقاله نقد فمینیسم و پیامدهای آن از غفاری نوین که نویسنده در این مقاله به‌نقد نظریه‌های فمینیست می‌پردازد، مقاله اشتغال بیرون از منزل زنان از منظر اسلام و فمینیسم از شهربانو نیکوکار که نویسنده در این مقاله به جایگاه زنان در اسلام می‌پردازد، مقاله دیدگاه تمدن نوین اسلام و فمینیسم در مورد جایگاه مادر در خانواده با توجه به آیات و روایات از افشار طهرانی و ... اما مقاله‌ای که در بردارنده تمام ابعاد این موضوع باشد نوشته‌نشده است. در این مقاله سعی شده است علاوه بر نقد دیدگاه فمینیست در مورد جایگاه زنان به دیدگاه رهبری هم در مورد جایگاه زنان پرداخته شود اما اهمیت این مقاله در اینجا آشکار می‌شود که دین اسلام برترین دین است که حقوق برابری برای زن و مرد قائل شده است و ملاک برتری انسان‌ها تقوا و ایمان است.

الف) مفهوم شناسی

الف-۱) مفهوم فمینیسم

واژه فمینیسم در معنای لغوی از ریشه (feminine) زنانه، زن آسا، مؤنث است که در اصل از زبان فرانسه (femina) گرفته‌شده است.^۱

فمینیسم از نظر اصطلاحی در زبان انگلیسی دو معنای نزدیک به هم دارد این کلمه در معنی نخست به معنای جنبش برابری زن و مرد و در معنای دوم به معنای جنبش آزادی زنان هست.^۱

درواقع می‌توان گفت در معنای اول نظریه‌ای که اعتقاد دارد زنان باید در تمامی بخش‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به فرصت‌های و امکانات مساوی با مردان دست پیدا کنند و در معنای دوم به جنبش‌های اجتماعی گفته می‌شود که در تلاش‌اند تا این باور را نهادینه کنند.^۲

واژه‌ی فمینیسم در زبان فارسی به معنای زن گرایی، هواداری از حقوق و آزادی زنان به کاررفته است.^۳

ب) نقش و جایگاه زن در اجتماع در تفکر فمینیستی

ب-۱) نقش زن در خانواده (مادری و همسری و بارداری)

اندیشه فمینیستی از اندیشه‌های مدعی دفاع از حقوق زنان در تمامی زمینه‌هاست که تا اواخر قرن ۱۹ که قوانین و حقوق کشورها برضد زنان بود پیشرفت چندانی نداشت اما با وقوع انقلاب صنعتی در اروپا و نیاز به نیروی کار در کارخانه‌ها تفکرات جدیدی با شعار مالکیت زنان در غرب شکل گرفت. رهبر نهضت فمینیسم خانم سیمون دوبوار است که شعارش برابری کامل زن و مرد در تمامی زمینه‌ها بود.^۴

سیمون دوبوار معتقد بود پذیرش نقش‌هایی همچون همسری و مادری ظلم و ستم برزنان است و آنان را از سایر فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی بازمی‌دارد و زنان باید با عدم پذیرش این دو نقش در تمامی عرصه‌های سیاسی و اجتماعی با مردان وارد رقابت شوند درواقع تفکر فمینیستی سیمین دوبوار جایگاه

۱- همان، ص ۴۲۴

۲- غفاری نوین، نقد فمینیسم و پیامدهای آن، ص ۲

۳- عمید، فرهنگ عمید، ج ۲، ص ۱۵۵۱

۴- نیکوکار، اشتغال بیرون از منزل از منظر اسلام، ۱۴۲ ص ۱۱۹

زن در اجتماع را غیر از مادری و همسری می‌داند و معتقد است ریشه ستم بر زنان فرهنگ مردسالاری است.^۱

دوبار در کتاب جنبش دوم ۱۹۴۹ با تقدس زدایی از نقش مادری به زن‌ها قبولاند که خودشان باید برای مادر شدن تصمیم بگیرند و مادر شدن باید در مراتب مختلف علمی موردبررسی قرار بگیرد.

اما در نهضت فمینیستی به‌طور کلی سه دیدگاه راجع به مادری وجود دارد:

دیدگاه اول: این دیدگاه مربوط به فمینیست‌های رادیکال هست که معتقد به استفاده از شیوه‌ها و فناوری نوین تولیدمثل مانند تولید نوزادان آزمایشگاهی خود را از قیدوبند زیست‌شناسی زنانه آزاد می‌کنند.^۲

دیدگاه دوم: این دیدگاه معتقد است که وظایف والدین نسبت به فرزندان به‌طور ناعادلانه تقسیم‌شده است به‌طوری‌که بیشترین مسئولیت بر عهده مادر است و پدر هیچ مسئولیت ثابتی را در زمینه مراقبت از فرزندان بر عهده نمی‌گیرد. بیشترین طرفداران فمینیست در این گروه قرار دارند.^۳

و دیدگاه سوم عامل شکل‌گیری این نوع از تفکر فمینیسم، زیاده‌روی‌های گروه‌های رادیکال و مارکسیست در تقبیح کردن خانواده، ضدیت با آن، تحقیر زنان متأهل و ناکامی در ارائه جانشینی برای نهاد خانواده و کارکردهای آن است. ضدیت با خانه و خانواده و مسائل ناشی از آن، موجب شد جریانی با محوریت حمایت از خانواده هسته‌ای فرزند محور شکل گیرد.^۴ این جریان با عنوان «فمینیسم خانواده گرا» یا «احیای مادری» شناخته می‌شود.

۱ - همان

۲ - بارنت، درآمدی بر فقه فمینیستی، ج ۳، ص ۱۰۰

۳- افشارطهرانی، علی پور، دیدگاه تمدن نوین اسلام و فمینیسم در مورد جایگاه مادر در خانواده با توجه به آیات و روایات، ص ۱۵۵

۴ - بیرامی، نقد فمینیست، ص ۱۷

سرآغاز شکل‌گیری گروه هوادار خانواده را انتشار کتاب «جنسیت و سرنوشت» (۱۹۸۱) نوشته چرمین گریر می‌شمارند. این گروه خواستار احیای نقش مادری هستند. درحالی‌که فمینیست‌های جدید با مادری به‌شدت مخالف هستند و آن را برای زنان امری خطرناک می‌دانند.

به‌طوری‌که از شعارهای فمینیست‌ها در این دوره (موج دوم فمینیست) می‌توان به تأکید بر تک‌زی بودن و زشت دانستن ازدواج، اشاره کرد.

ب-۲) نقش زن در موضوع سقط‌جنین

فمینیست‌ها همچنان خواستار حق قانونی سقط‌جنین برای زنان در اجتماع هستند و می‌گویند زنان باید به‌طور قانونی خود تصمیم بر نگهداری یا سقط فرزندشان داشته باشند.

سیمون دوبوار در بیانیه نشریه مانیفست در ۵ آوریل ۱۹۷۱ منتشر شد می‌گوید «یک میلیون زن هرساله در فرانسه سقط‌جنین انجام می‌دهند. محکوم‌به‌نهان‌کاری، خود را در شرایط خطرناک قرار می‌دهند درحالی‌که این عمل تحت نظارت پزشکی یکی از ساده‌ترین عمل‌هاست. این زنان در حجاب سکوت فرو می‌روند. من اعلام می‌کنم یکی از آن‌ها هستم. من سقط‌جنین انجام داده‌ام. ما همان‌طور که خواستار دسترسی آزاد به کنترل موالید هستیم خواستار آزادی سقط‌جنین هستیم.»

ب-۳) نقش زن در موضوع اشتغال در جامعه

از دیگر مسائل مهم در تفکر فمینیستی اشتغال زنان در اجتماع هست زیرا معتقدند زن با شاغل بودن می‌تواند به استقلال مالی برسد و این استقلال به او امنیت خاطر می‌دهد و موجب می‌شود زن به خاطر نیازهای اقتصادی تن‌فروشی نکرده یا تن به ازدواج با مردان و پذیرش مسئولیت‌های خانه‌داری ندهد. فمینیسم‌ها همچنین معتقدند زنان جدای از وضعیت فیزیکی و زنانه‌شان می‌توانند در جامعه کارهای یکسان با مردان انجام دهند و در مقابل باید حقوق یکسان هم دریافت کنند. درواقع طبق این تفکر شاغل بودن و درآمد داشتن زن یکی از مهم‌ترین وظایف او به شمار می‌رود و هیچ محدودیتی در این زمینه نباید داشته باشد.

از این رو فمینیست‌ها زنان را به بازار کار فرامی‌خوانند تا وابستگی ستم آلودشان به مردان را از بین ببرند.^۱

سیمین دوبوار معتقد است چون کار زن در خانه چیزی تولید نمی‌کند زن خانه‌دار فرودست، درجه دوم و طفیلی است. از نظر وی وضعیت باید به گونه‌ای تغییر کند که زنان روانه بازار کار شوند و به اشتغال روی آورند.^۲

فریدان نظریه پرداز فمینیست لیبرال نیز معتقد است:

زنانی که به کار خانگی مشغول می‌شوند را قربانیان گزینه‌ای اشتباه می‌خواند و آن‌ها را محکوم به عقب ماندگی پیوسته می‌داند وی کارخانه را به طور خاص مناسب دختران کم عقل بیان می‌کند.^۳

گیلمن از فمینیست‌های موج اول با اشاره و تأکید بر اینکه ریشه‌های همه نابرابری‌های جنس است تنها راه برابری زنان و مردان رسیدن به برابری اقتصادی هست.^۴

ج) نقد نقش زن در فمینیست

ج-۱) نقد دیدگاه فمینیست از منظر اسلام با رویکرد قرآنی آیت‌الله خامنه‌ای

همان‌طور که گفتیم فمینیست‌ها معتقد هستند رفتارهای ناعادلانه‌ای نسبت به زنان همیشه و در تمامی جوامع وجود دارد و مردان بر زنان ترجیح داده می‌شوند و خواستار برابری زن و مرد در تمامی زمینه‌ها هستند این در حالی است که دین مبین اسلام که امروزه گسترش فراوانی در جهان هستی داشته و دین رسمی بعضی از کشورها هست هیچ‌گونه تفاوت ارزشی را برای جنس مؤنث و مذکر قائل

۱ - چراغی کوتیانی، بررسی و تبیین رویکرد اسلام و فمینیسم در خانواده، ص ۲۷۴-۲۷۵

۲ - گراگلیا، فمینیسم و کارکردهای خانواده، ص ۶۷

۳ - همان، ص ۶۹

۴ - مشیر زاده، تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل، ص ۱۱۰

نشده و همه‌ی زنان و مردان را از جهت ارزش انسانی یکسان می‌داند و تنها ملاک برتری انسان‌ها را جدای از جنسیت، تقوای آن‌ها می‌دانند همچنان که در آیه‌ای از قرآن می‌فرمایند: «یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر او انثی و جعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم ان الله علیم خبیر: ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید، ولی گرامی‌ترین شما نزد خداوند باتقواترین شماست، خداوند، دانا و خبیر است.^۱»

بر اساس این آیه از قرآن کریم هیچ‌گونه برتری بین زن و مرد و طایفه‌های مختلف وجود ندارد مگر به خاطر تقوای آن‌ها و هرکس باتقواتر باشد نزد خداوند بالارزش‌تر است.

مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «اسلام طرفدار تکامل بشر است. برای اسلام، زن و مرد هیچ فرقی ندارد. برای اسلام، جنس زن یا جنس مرد مطرح نیست؛ تکامل انسانی مطرح است. یکجا سخن از مرد گفته می‌شود، یکجا سخن از زن. به یک مناسبت از زن تجلیل می‌شود، به یک مناسبت از مرد؛ چون دو حصّهی پیکره‌ی بشرند، دو بخش وجود بشری هستند. از لحاظ جنبه‌ی بشری و جنبه الهی، هیچ تفاوتی با همدیگر ندارند. لذا در قرآن آن‌وقتی که می‌خواهد راجع به انسان‌های خوب یا انسان‌های بد مثل بزند، از زن مثل می‌آورد؛ و ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأه نوح و امرأه لوط. در مورد کسانی هم که مؤمن هستند، مثال می‌زند؛ امرأه فرعون. در هر دو جا، مثال و نمونه‌ی کامل راه خطا و راه صواب را از زن ذکر می‌کند؛ یکجا هم راجع به مردان سخن می‌گوید.^۲»

ج-۲) نقش زن در خانواده

در دین اسلام، زن جایگاه بسیار والا و ارزشمندی دارد هم در اجتماع و هم در خانواده. زن سازنده افراد و شخصیت‌های خانواده است و خانواده کوچک‌ترین واحد اجتماعی جامعه هست. پس می‌توان گفت که زن سازنده جامعه است و توانایی بسیار در جهت‌دهی جامعه به سمت سعادت یا شقاوت دارد.

۱ - حجرات (۴۹): ۱۳

رهبر معظم انقلاب درباره نقش زن در خانه و خانواده می‌فرمایند: مسئله‌ی مادری، مسئله‌ی همسری، مسئله‌ی خانه و خانواده، مسائل بسیار اساسی و حیاتی است. شما (بانوان) اگر بزرگ‌ترین متخصص پزشکی یا هر رشته‌ی دیگری بشوید، چنانچه زن خانه نباشید، این برای شما یک نقص است. کدبانوی خانه شما باید باشید؛ اصلاً محور این است.^۱ این برخلاف سخنان فریدان فمینیست و سیمین دوبوار هست که خانه‌داری را برای زن نقص می‌دانستند و آن را کوچک می‌شمردند که به آن اشاره شده بود. همچنین رهبر معظم انقلاب در این زمینه به دو نقش اساسی زن یعنی مادری و همسری اشاره دارند و این دو را اساسی‌ترین نقش زن می‌دانند و می‌فرمایند:

«زن در خانواده یک‌وقت در نقش همسری ظاهر می‌شود، یک‌وقت در نقش مادری ظاهر می‌شود؛ هرکدام یک خصوصیتی دارند. من بارها گفته‌ام، عقیده‌ام هم همین است که مهم‌ترین و اصلی‌ترین وظایف زن هم این‌ها است.»^۲

ج-۲-۱) زن در نقش همسری

رهبری می‌فرمایند: در نقش همسری، زن در درجه‌ی اوّل مظهر آرامش است وَ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا: همسر او را از او آفرید تا بدو آرام گیرد چون زندگی تلاطم دارد؛ مرد در این دریای زندگی مشغول کار و تلاطم است؛ وقتی به خانه می‌آید، احتیاج به آرامش دارد، احتیاج به سکینه دارد. این سکینه را زن در خانه ایجاد می‌کند؛ لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا؛ یعنی مرد در کنار زن احساس آرامش می‌کند؛ زن مایه‌ی آرامش است.^۳

۱ - ۱۳۷۰/۱۰/۴

۲ - ۱۴۰۱/۱۰/۱۴

۳ - همان

این در حالی است که فمینیست‌ها در موج دوم که به رهبری سیمین دوبوار بود در تلاش بودند شعار تک‌زی بودن و زشت دانستن ازدواج را عملی کنند که در این صورت خانه و خانواده و در نتیجه مظهر آرامشی نبود.

رهبری ضمن تأکید بر عدم ظلم بر زنان در هر زمینه‌ای خواهان مقابله قانونی و اجتماعی با مردانی است که زن را زیر سلطه خود قرار داده و به آن ظلم می‌کند ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «طبیعت الهی زن و مرد در محیط خانواده، طبیعی است که برای زن و برای مرد رابطه‌ای فی‌مابین به وجود می‌آورد که آن رابطه، رابطه‌ی عشق و مهربانی است مودّه و رحمه. اگر این رابطه تغییر پیدا کرد، اگر مرد در خانه احساس مالکیت کرد، اگر به چشم استخدام و استثمار به زن نگاه کرد، این ظلم است که متأسفانه خیلی از مردان این ظلم را می‌کنند. در محیط بیرون خانواده نیز همین‌طور است. اگر زن محیط امن و توأم با امنیتی برای درس خواندن، برای کار کردن، برای احیاناً کسب درآمد و برای استراحت نداشته باشد، این ظلم و ستمکاری است. هر کس که موجب این ظلم شود، باید قانون و جامعه‌ی اسلامی با او مقابله کند.»^۱

ج-۲-۲) زن در نقش مادری

۱- مادرها مایه‌ی ادامه نسل هستند.

۲- مادر، فرهنگ و معرفت و تمدن را به فرزند منتقل می‌کند.

۳- تربیت عاطفی فرزند، نقش اختصاصی مادر است.

۴- تربیت فرزندان با رفتار و گفتار مادر است.

۵- مادرها مایه انتقال عناصر هویت ملی‌اند.

۱- در مورد مادری نقش زن، نقش حق حیات است. جان انسان‌ها در مشت مادرها است؛ مادرها به فرزند حق حیات دارند. محبتی که خدای متعال در دل مادر نسبت به فرزند قرار داده، یک‌چیز بی‌نظیر

است؛ یعنی اصلاً هیچ عشقی از این نوع نیست، به این کیفیت نیست که آن را قرار داده. صاحب حقّ حیات است، بعد ادامه‌ی نسل؛ مادرها مایه‌ی ادامه‌ی نسل‌اند، یعنی نسل بشر با «مادری» است که ادامه پیدا می‌کند.^۱

۲- اگر زنان ما از لحاظ رتبه‌ی معرفتی و بینش و معلومات، سطح خود را ارتقاء دهند، این نقش [مادری] با هیچ نقش دیگری، قابل‌مقایسه نیست. مادر است که فرهنگ و معرفت و تمدن و ویژگی‌های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم خود، باروح خود، با خلق خود و با رفتار خود، دانسته و ندانسته به فرزند منتقل می‌کند. همه تحت تأثیر مادران هستند. آن‌که بهشتی می‌شود، پایه‌ی بهشتی شدنش از مادر است.^۲

۳- شما اگر بچه‌ی خودتان را در خانه تربیت نکردید، یا اگر بچه نیاوردید، یا اگر تارهای فوق‌العاده ظریف عواطف او را با سرانگشتان خودتان باز نکردید تا دچار عقده‌ی [عاطفی] نشود، هیچ‌کس دیگر نمی‌تواند این کار را بکند؛ نه پدرش و نه به‌طریق‌اولی دیگران؛ فقط کار مادر است.^۳

۴- مادر می‌تواند فرزندان را به بهترین وجهی تربیت کند. تربیت فرزند به‌وسیله‌ی مادر، مثل تربیت در کلاس درس نیست؛ با رفتار است، با گفتار است، با عاطفه است، با نوازش است، با لالائی خواندن است؛ با زندگی کردن است. مادران با زندگی کردن، فرزند تربیت می‌کنند. هرچه زن صالح‌تر، عاقل‌تر و هوشمندتر باشد، این تربیت بهتر خواهد شد.^۴

ج-۳) نقش زن در مورد حق قانونی و اجتماعی سقط جنین

۱ - ۱۴۰۱/۱۰/۱۴

۲ - ۱۳۸۴/۰۵/۰۵

۳ - ۱۳۹۰/۱۰/۱۴

۴ - ۱۳۹۲/۰۲/۱۱

سقط‌جنین یکی از موضوعات مهم جامعه‌های امروزی است که از دو جنبه کیفری و پزشکی قابل‌بررسی است علم پزشکی با بعد حفظ حیات سالم برای مادر و طفل به قضیه نگاه می‌کند این در حالی است که نگاه علم حقوق کلی‌تر و بر اساس حفظ حیات جنین و مادر است.^۱ «علم حقوق از این بعد به قضیه نگاه می‌کند که جنین با فرض زنده متولد شدن، به‌عنوان یک انسان، از تمامی حقوقی که انسان‌های موجود از آن برخوردار هستند برخوردار خواهد شد.^۲»

سقط‌جنین دلایل گوناگونی می‌تواند داشته باشد که از آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- وضعیت نامناسب اقتصادی

۲- مضر بودن بارداری برای مادر و به خطر انداختن جان او

۳- ناقص‌الخلقه بودن جنین

۴- بارداری و تشکیل جنین از راه‌های غیرشرعی و خارج از چارچوب ازدواج

فمینیست‌ها خواستار حق قانونی سقط‌جنین برای زن‌ها با هر علت و دلیلی هستند و آن را حق طبیعی زن می‌دانند این در حالی است که سقط‌جنین در اسلام به‌شدت تقبیح شده و حتی برای آن دیه دادن هم وجود دارد.

زیرا از نظر اسلام و به‌خصوص مکتب تشیع سقط‌جنین مساوی با قتل نفس است و هیچ مادری اجازه ندارد فرزند خود را به قتل برساند. این در حالی است که هیچ‌گونه مشکل خاصی مبنی بر به خطر افتادن جان مادر وجود نداشته باشد. رهبری در مورد سقط‌جنین می‌فرمایند «ناقص‌الخلقه بودن جنین، مجوّز شرعی برای سقط‌جنین حتّی قبل از ولوج روح در آن محسوب نمی‌شود، ولی اگر تهدید حیات مادر بر اثر استمرار حاملگی مستند به نظر پزشک متخصص و مورد اطمینان باشد، سقط‌جنین قبل از

۱ - روشنی، سقط جنین، ص ۴۳

ولوح روح در آن اشکال ندارد.^۱» وقتی جنینی بدون هیچ‌گونه دلیل خاص مثلاً به خطر افتادن جان مادر، سقط شود مثل این است که بی‌دلیل یا به خاطر شرایط عادی کسی را کشته باشیم. می‌توان در این مورد به این آیه از قرآن اشاره کرد، قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «بایّ ذنب قتلّت؟^۲ به کدامین گناه کشته شد» و چه کسی مظلوم‌تر از جنینی که به دست و خواست مادر کشته می‌شود.

ج-۴) اشتغال زن در اجتماع

در دین اسلام نه‌تنها اشتغال زنان نهی نشده بلکه در مواردی زنان تشویق به فعالیت در عرصه اجتماع شده است و زن مالک مالی است که خود به دست آورده است.

مقام معظم رهبری: «در اسلام، زن مالک ثروت خود است. شوهرش راضی باشد، یا راضی نباشد؛ پدرش راضی باشد، یا راضی نباشد - فرقی نمی‌کند - او می‌تواند ثروت و مال و اندوخته‌ی خود را مصرف کند و ربطی به کس دیگری ندارد. نظر اسلام، این است. در حمایت از استقلال اقتصادی زنان، دنیا سیزده قرن است که از اسلام عقب است. اسلام این را سیزده قرن قبل گفته است؛ ولی در اروپا تازه چهل سال، پنجاه سال و در بعضی از کشورها کمتر از این مدت است که تازه شروع کرده‌اند به زن اجازه دهند که در مال و ملک خود، دخل و تصرف کند! اسلام، از این جهت هم جلو است.^۳»

ایشان هم‌چنین زنان را تشویق به کسب علم برای اشتغال مناسب در اجتماع می‌کنند و می‌فرمایند:

«خانم‌ها موظّف‌اند که انواع و اقسام رشته‌های تخصصی پزشکی - مثل قلب و داخلی و اعصاب و ... را دنبال کنند. این، فریضه است. امروز این تکلیف برای زن‌ها، بیش‌تر از مردهاست؛ اگرچه در جامعه‌ی ما، آموزش رشته‌های مختلف علوم که برای ساختن این جامعه لازم هست، برای همه فریضه است.

۱ - خامنه‌ای، استفتائات رهبری، ص ۱۱۰

۲ - تکویر (۸۱): ۹

۳ - بیانات رهبری در اجتماع بانوان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰

آن کسانی که بتوانند، حقیقتاً امروز از آن روزهایی است که کسب علم فریضه‌ی شرعی است؛ علاوه بر این که فریضه‌ی اجتماعی هم است.^۱»

رهبری ضمن اعلام موافقت خود و تشویق بر اشتغال زنان تأکید دارند که با شاغل شدن زن بیرون از منزل نقش اصلی او که همسری و مادری است مورد غفلت قرار نگیرد.

همچنین فرمودند: اشتغال بانوان ازجمله‌ی چیزهایی است که ما با آن موافقیم. بنده با انواع مشارکتهای اجتماعی موافقم؛ حالا چه از نوع اشتغال اقتصادی باشد، چه از نوع اشتغالات سیاسی و اجتماعی و فعالیت‌های خیرخواهانه و از این قبیل باشد؛ این‌ها هم خوب است. زن‌ها نصف جامعه‌اند و خیلی خوب است که اگر ما بتوانیم از این نیم جامعه درزمینه‌ی این‌گونه مسائل استفاده کنیم؛ منتها چند اصل را نباید نادیده گرفت. یک اصل این است که این کار اساسی را - که کارخانه و خانواده و همسر و کدبانویی و مادری است - تحت‌الشعاع قرار ندهد.^۲

ایشان همچنین معتقد هستند در این زمینه باید متعادل بود نه به سمت افراط رفت نه به سمت تفریط. درواقع می‌توان در کنار مهم‌ترین نقش یعنی مادری و همسری، فعالیت اجتماعی هم انجام داد و این هیچ منافاتی باهم ندارد.

در دیدگاه ایشان همچنین مشاغل به دو نوع مردانه و زنانه تقسیم می‌شود و از نظر ایشان اشتغال زن به کارهای مردانه شایسته نیست ... و مشاغلی که متناسب با خصوصیت زن است چیست بعضی از مشاغل هست متناسب با ساخت زن نیست پس این‌ها را دنبال نکنند.^۳

ایشان می‌فرمایند: «اسلام معتقد است که مرد و زن باید یک مرزبندی میان خودشان در همه‌جا- در خیابان، در اداره، در تجارتخانه- داشته باشند... اگر این حساسیت اسلام نسبت به روابط و نوع اختلاط

۱ - بیانات رهبری در دیدار با گروهی از بانوان پزشک سراسر کشور، ۱۳۶۸/۱۰/۲۶

۲ - بیانات رهبری در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۳۹۰

مرد و زن رعایت شود، همه‌ی کارهایی که مردان می‌توانند در عرصه‌ی اجتماعی انجام دهند، زنان هم- اگر قدرت جسمانی و شوق و فرصتش را داشته باشند -می‌توانند انجام دهند... برای این که محیط سالم و دارای امنیت باشد؛ زن بتواند کار خود را در جامعه انجام دهد، مرد هم بتواند مسئولیت‌های خود را انجام دهد، اسلام حجاب را معین کرده است که این حجاب، یکی از آن احکام برجسته‌ی اسلام است.^۱

«

ج-۵) نقش سیاسی زنان

رهبر معظم انقلاب همواره حضور سیاسی زنان در جامعه را نه تنها نفی نکرده بلکه تأکید نیز داشته‌اند ایشان در این باره می‌فرمایند: «در این قضیه‌ی انتخابات شما بانوان و خانم‌های عزیز می‌توانند نقش ایفا کنند، مهم‌ترین نقش شما هم در داخل خانه است، مادرها می‌توانند نقش ایفا کنند، وادار کنند فرزندان را، همسر را، برای اینکه در زمینه‌ی انتخابات فعال باشند، درست تحقیق کنند، زن‌ها در برخی از مسائل شناخت اشخاص و راهبردها و جریان‌ها دقیق‌تر و ظریف‌تر از مردها نگاه. یکی از مهم‌ترین اقشار مؤثر در پیروزی انقلاب اسلامی زنان و مادران بودند که هم فرزندان و همسران خود را آگاه و تشویق به این مسیر می‌کردند هم خود در تمامی زمینه‌ها اعم از حضور در راهپیمایی‌ها و تظاهرات علیه رژیم ظالم، سخنرانی‌ها، پخش اعلامیه‌های امام خمینی و... مشارکت داشتند درواقع پس از پیروزی انقلاب اسلامی دیدیم که زنان چقدر مؤثر واقع شدند و این موافق با دین اسلام و نظرات رهبر معظم انقلاب با رویکرد دینی است ایشان می‌فرمایند: نقش زنان در انقلاب زیاد بوده است. پس از پیروزی انقلاب تا امروز هم واقعاً بانوان کشور در همه صحنه‌ها خیلی نقش داشتند و این حادثه خیلی بزرگ و شگفت‌آوری است. تصوّر من این است که بانوان در دوره پیش از انقلاب و در دوره آن رژیم، مورد ستم سیاسی و فرهنگی بودند؛ بیش از آنچه که در بعضی از خانواده‌ها ممکن بود مورد ستم قرار گیرند.

به جای نقش آفرینی، آن‌ها را به بیکارگی و به ابتذال سوق می‌دادند. انقلاب حقیقتاً میدانی باز کرد و خانم‌ها بیش از آقایان در این قضیه فعالیت و حماسه خلق کردند.^۱»

ج-۶) تحصیلات زنان

در قرآن کریم آیات زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد اسلام چه زن و چه مرد را به تحصیل علم و دانش و معرفت فراخوانده است. تحصیل کردن اختصاصی به مردان ندارد و همه می‌توانند آن را به دست آورند اسلام و قرآن کریم علم و دانش را روشنایی و جهل و نادانی را ظلمت می‌داند.

تمام آیات و روایاتی که درباره تحصیل علم و دانش وارد شده، همانند «یاایهاالناس» و «یاایهاالذین آمنوا» عمومی است و شامل زن‌ها هم می‌شود. اسلام «علم» را نور و «جهل» را ظلمت و علم را بینایی و جهل را کوری می‌داند. در قرآن آمده است:

«قل هل یستوی الاعمی والبصیر ام هل تستوی الظلمات والنور: بگو آیا چشم نابینای جاهل و دیده بینای عالم یکسان است؟ آیا ظلمات و تاریکی جهالت با نور علم و معرفت مساوی است؟»^۲

در آیه دیگر آمده است: «هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون انما یتذکر اولوا الالباب: آیا آنان که به سلاح علم مجهزند با آنان که با جهل و نادانی دست‌به‌گریبان‌اند، باهم برابرند؟»^۳

در جامعه امروزی زنان هم مانند مردان مشغول تحصیل هستند و محدودیتی در این زمینه ندارند رهبری نه تنها تلاش زنان را در جهت کسب دانش نفی نمی‌کند بلکه آن‌ها را به کسب علم و معرفت

۱ - ۱۳۷۷/۱۱/۱۳

۲ - رعد (۱۳): ۱۶

۳ - زمر (۳۹): ۹

تشویق هم می‌کند ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «فکر رشد زنان از لحاظ معنوی و اخلاقی، بایستی یک فکر رایج در میان خودزنان باشد. خود بانوان باید بیشتر به این مسئله بیندیشند.^۱»

«این مسئله که زن به سمت معرفت، علم، مطالعه، آگاهی، کسب معلومات و معارف حرکت کند، باید در میان خود بانوان خیلی جدی گرفته شود و به آن اهمیت دهند.^۲»

ایشان با تأکید بر تحصیل زنان و بانوان کشور به چند نکته اشاره دارند:

۱- کسب علم و دانش و معرفت صرفاً به خاطر یک امتیاز نیست که فرد یک امتیاز و موقعیت شغلی و اجتماعی پیدا کند تا بتواند درآمد خوب و مناسبی داشته باشد بلکه کسب علم باید بر اساس نیاز جامعه و طایفه شرعی صورت گیرد. مثلاً اگر در زمینه مسائل پزشکی کشور به نیروی زنان نیاز داشته باشد بر بانوان واجب شرعی است که در حد نیاز به این علم دست پیدا کنند ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «به همان تعداد که پزشک مرد داریم، به همان تعداد هم پزشک زن لازم داریم. بگذاریم زن‌ها برای مراجعات پزشکی خود، به طبیب زن مراجعه کنند و هیچ لزومی ندارد که ما این فاصله را برنداریم... خانم‌ها موظف‌اند که انواع و اقسام رشته‌های تخصصی پزشکی - مثل قلب و داخلی و اعصاب و...- را دنبال کنند. این، فریضه است. امروز این تکلیف برای زن‌ها، بیشتر از مردهاست... مسئله این است که کسانی که می‌توانند درس بخوانند، واجب است که درس بخوانند و تخصص‌ها را پیدا کنند.^۳»

۲- از نظر دین اسلام کسب فعالیت علمی بر دیگر فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و اقتصادی اولیویا دارد و نباید چه به لحاظ قانونی و چه به لحاظ عرفی محدودیتی برای کسب علم زنان وجود داشته باشد.

ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

۱ - ۱۳۷۶/۰۷/۳۰

۲ - همان

۳ - ۱۳۶۸/۱۰/۲۶

نظر اسلام، میدان فعالیت و تلاش علمی و اقتصادی و سیاسی برای زنان، کاملاً باز است. اگر کسی با استناد به بینش اسلامی بخواهد زن را از کار علمی محروم کند، از تلاش اقتصادی بازدارد، یا از تلاش سیاسی و اجتماعی بی‌نصیب سازد، به خلاف حکم خدا عمل کرده است. زنان به قدری که توان جسمی و نیازها و ضرورت‌هایشان اجازه می‌دهد، می‌توانند در فعالیت‌ها شرکت کنند... نظر اسلام این است که در میدان فعالیت علمی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، نباید بر زن تحمیل و اجبار کرد؛ چنان‌که به سد کردن راه او هم نباید پرداخت. اگر خانم‌ها می‌خواهند وارد فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی شوند، مانعی نیست.^۱

توصیه من به خواهران و دختران عزیزم این است که معلومات و آگاهی‌هایتان را بیشتر کنید... بسیاری از زنان، شوهران خودشان را بهشتی می‌کنند و آن‌ها را از مشکلات دنیا و آخرت نجات می‌دهند. کار و تلاش زن و آگاهی و موضع‌گیری او، چنین ارزشی دارد.^۲

۳- دشمنان در تبلیغاتشان، دائم فریاد می‌زنند که حق زن در اسلام یا در جمهوری اسلامی، پایمال شده است. خودشان هم به این قضیه اعتقادی ندارند و می‌دانند که حق زن در جمهوری اسلامی تضعیف نشده، بلکه تقویت شده است. شما نگاه کنید و ببینید که تعداد محصلین و دانشجویان زن - دختران تحصیل‌کننده در مراکز عالی - امروز در ایران بیشتر است یا در دوران حکومت طواغیت بیشتر بود؟ می‌بینید که امروز بیشتر است. تعداد دانشجویان دختر برجسته و دارای نمره اول در تحصیلات، امروز بیشتر است یا در آن زمان بیشتر بود؟ زن مسلمان امروز، در مجامع جهانی، در اجلاس‌های گوناگون جهانی، در مراکز علمی و در دانشگاه‌ها، حضور علمی یا سیاسی یا خدماتی دارد. این‌ها ارزش دارد.^۳

۴- رهبری ضمن تأکید بر این نکته مؤثرترین زنان در جهان به‌خصوص کشور ما و انقلاب ما زنان تحصیل‌کرده هستند، می‌فرمایند ما همچنان نیاز به زنان فقیه معتقد و مقید داریم و هرچه زنان باسواد

۱ - ۱۳۷۵/۰۶/۲۸

۲ - همان

۳ - ۱۳۷۳/۰۷/۲۰

کشور بیشتر شوند بزرگ‌ترین افتخار نصیب ایران و اسلام خواهد شد. امروز زن مسلمان در کشور ایران، یک موجود سرافراز و عزتمند است. هزاران وسیله‌ی تبلیغی، بمباران خبری می‌کنند برای اینکه این واقعیت را واژگون جلوه بدهند؛ اما حقیقت این است. امروز مؤمن‌ترین و انقلابی‌ترین زنان ما، زنان تحصیل‌کرده‌ی ما هستند. فعال‌ترین زنان ما در زمینه‌ی سیاسی، در زمینه‌ی علمی، در زمینه‌ی مدیریت‌های اجتماعی، زنان مؤمن و انقلابی ما هستند.^۱

ما حتماً فقیه زن و مجتهد زن لازم داریم و گمان من این است که دماء ثلاثه و امثال این‌ها را غیر از زن هیچ‌کس نمی‌تواند فتوا بدهد... به‌هرحال فقیه زن لازم است.^۲

اگر در جامعه‌ی ما، بانوان زیادی به‌صورت عالمانه با معرفت اسلامی آشنا شوند یا بانوانی که قدرت بر استنباط احکام و معارف الهی را دارند برای جامعه‌ی ما پیشرفت بزرگی است اگر کسانی در جامعه‌ی ما باشند که بتوانند نسل دختران جوان را در دانشگاه‌ها، دبیرستان‌ها... در معرض تبلیغات دینی قرار بدهند، این چیز بسیار بدیعی خواهد شد. این چیزی است که در طول تاریخ ما در سطح وسیع هرگز وجود نداشته است.^۳

۵- ایشان هم‌چنین هرگونه ممانعت از تحصیل زنان را ظلم بزرگی به آن‌ها می‌داند و خواستار علتی کردن آن است. بعضی‌ها برای اینکه غربی‌ها بدشان نیاید، بعضی از حقایق احکام اسلامی را، واضحاً احکام اسلامی را عوض می‌کنند. قرآن می‌فرماید: **وَإِنْ تَطِيعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ**؛ دنباله‌رو فکر رایج در دنیای جهل و خرافه نباید بود؛ فکر اسلامی را باید پیدا کرد، دنبال آن باید رفت، ولو حالا یک عده‌ای بد بگویند. این هم یک مسئله است؛ بنابراین مسئله‌ی اصلی را باید پیدا کرد. به نظر من مسئله‌ی اصلی، یعنی یکی از مسائل اصلی، مسئله‌ی خانه و خانواده است: امنیت زن در محیط خانواده؛ فرصت زن در محیط خانواده و خانه‌داری

۱ - ۱۳۹۱/۰۴/۲۱

۲ - ۱۳۷۹/۰۷/۱۵

۳ - ۱۳۷۴/۰۹/۱۶

برای بُروز استعدادها؛ مانع درس خواندن او، مانع مطالعه کردن او، مانع فهمیدن او، مانع نوشتن او نشود کسی که اهل این چیزها است میدان برای این کارها فراهم باشد؛ این اساس قضیه است.^۱

نتیجه گیری

بررسی‌ها و مطالعات انجام‌شده، نشان می‌دهد که فمینیست یک تفکر باطل است که صرفاً ادعای حقوق برابری زن و مرد دارد اما حقیقت امر احکامش فقط ظلم به زنان است. فمینیست درد و معنای نزدیک به هم به‌کاررفته است. آنان ظاهراً در قوانین خود برای زنان در اجتماع حقوقی قائل شده‌اند ازجمله: درزمینه مادری و همسری، سقط‌جنین، اشتغال در جامعه و... اما این قوانین درواقع ظلمی به جنس مؤنث است اما دینی که در حقیقت حقوق برابری برای زن و مرد قائل شده است دین اسلام است که در تمام زمینه‌ها: اشتغال، تحصیل،... و هیچ تبعیضی بین زن و مرد قائل نشده است. در این تحقیق علاوه بر نقد دیدگاه فمینیست به نظریه رهبری در مورد جایگاه زنان در آیات و روایات پرداخته شد و مشخص شد که اتفاقاً رهبری با در نظر گرفتن دو وظیفه مهم زن که همسری و مادری است مشوق زنان به تحصیل و تهذیب و اشتغال در برخی امور است و دین اسلام ملاک برتری انسان‌ها را تقوا می‌داند نه مذکر یا مؤنث بودن.

اما راه معالجه با این تفکر این است که انسان‌ها را تشویق به مطالعه در این زمینه کنیم و حقیقت این تفکر را تبیین کنیم و ارزش واقعی و ملاک برتری انسان‌ها را مشخص کنیم تا افرادی به‌اشتباه در این اندیشه باطل هلاک نشوند.

منابع و مآخذ

* قرآن

۱. افشار طهرانی، آذر، علیپور، فاطمه، دیدگاه تمدن اسلام و فمینیسم در مورد جایگاه مادر در خانواده با توجه به آیات و روایات، ویژه زن و خانواده، ۱۳۹۸
۲. بارت، هیلر، درآمدی بر فقه فمینیستی، فقه فمینیستی، بی تا
۳. بیرامی، رقیه، نقد فمینیست، مقاله پژوهشی، ۲۰۱۸ ق
۴. چراغی کوتیانی، اسماعیل، بررسی و تبیین رویکرد اسلام و فمینیسم در خانواده، تهران، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۹
۵. خامنه ای، علی، استفتائات رهبری، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴
۶. روشنی، منصور، سقط جنین، تهران، انتشارات نگین سبلان، ۱۳۹۷
۷. عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ ۶، ۱۳۷۵
۸. غفاری نوین، معرفت، نقد فمینیست و پیامدهای آن، مجله دانشگاه علوم پزشکی، ۱۳۹۲
۹. گراگیا، کارولین، فمینیسم و کارکردهای خانواده، نشریه علمی، ۱۳۸۷
۱۰. مشیرزاده، حمیرا، تحول در نظریه های روابط بین الملل، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۵
۱۱. مصباح یزدی، محمد تقی، مشکات، تهران، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۴

۱۲. نیکوکار، شهربانو، اشتغال بیرون از منزل زنان از منظر اسلام، همایش منطقه ای پژوهش های

کاربردی در علوم انسانی، ۱۳۹۸

۱۳. سخنرانی های رهبری در مکان های مختلف